

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.5 (3413) ●

● ЧАЦВЕР, 5 ЛЮТАГА, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Любім сваё, паважаем чужое
Чым сёння жывуць супляменнікі з казахстанскага горада Усць-Каменагорска
Стар. 2

Пакланенне прыгажосці
Імя мастака з Палесся Аляксея Кузьміча занесена ў вядомую Кнігу рэкордаў
Стар. 4

Паэт з памежнай вёскі Апідамы
У Беларускам доме ў Даўгаўпілсе гучала лірыка Паўла Плотнікава
Стар. 4

СУПОЛЬНАСЦЬ

Цёплыя фарбы зімы

Доўжыцца і ў лютым святочны цыкл Калядных і Масленічных канцэртаў у Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур

Кацярына Мядзведская

Мяркую, зімовыя святы так любяць на Беларусі і таму, што з імі лягчэй дачакацца вясны. Прычым цудоўна ўпісваюцца ў маляўнічыя ўзоры нашых Калядаў, Новага года і Раства Хрыстова яркія колеры народных танцаў Арменіі, Грузіі ды Малдовы. Не канфліктуе з імі і самабытная музыка барабаншчыкаў з карэйскімі родавымі каранямі, запальныя песні цыган. А праславянскую аснову Калядаў гожа выяўляюць выступленні ўкраінскіх і беларускіх артыстаў.

Распачалі ж год у канцэртнай зале Рэспубліканскага цэнтры нацыянальных культур артысты ансамбля народнага танца “Сонечная Грузія”. Кіраўнік ансамбля Суліко Іаселіяні задаволены: “Вядома ж, як пачнеш год, такім ён і будзе. Мяркуючы па ўсім, год у Цэнтры будзе насычаным”. Новыя і ўжо вядомыя многім слухачам песні выканаў і народны хор украінскай песні “Крыніца”. У першым канцэрце 2015-га ўдзельнічаў і музыка-баяніст Андрэй Канаплёў з украінскай дыяспары, а Юрый Старасцінецкі выканаў некалькі яўрэйскіх вакальных кампазіцый.

Далей канцэртаў “Туляй, Каляда!” творчую эстафету перанялі фальклорны тэатр украінскай песні ды абрада “Ватра”, беларускі народны фальклорны гурт “Вербіца”, два малдаўскія гурты: ансамбль песні “Плай” і танцавальны дуэт “Прыетэнія”. Гэта быў сапраўдны карагод народных гульняў і гумару.

На мінскай сцэне выступаюць ансамбль малдаўскай песні “Плай” і танцавальны дуэт “Прыетэнія”

У працяг Калядных і Навагодніх святаў прайшоў канцэрт “Шматнацыянальныя фарбы зімы” з удзелам фальклорнага ансамбля армянскага танца “Эрэбуні”, які дзейнічае пры Мінскім гарадскім армянскім культурна-асветніцкім таварыстве “Айастан”, ансамбляў карэйскага танца “Арыранг” ды ігры на традыцыйных карэйскіх барабанах “Самульноры” (абодва створаны пры Рэспубліканскім грамадскім аб’яднанні “Асацыяцыя беларускіх карэйцаў”). Упершыню на сцэне РЦНК выступіў ансамбль цыганскага танца “Баніта”, які прадстаўляе грамадскае аб’яднанне “Беларуская цы-

ганская дыяспара”.

Па словах дырэктара РЦНК Міхаіла Рыбакова, на чарзе — канцэрты творчых гуртоў ад іншых нацыянальных супольнасцяў, падрыхтоўка да Масленічных святаў: “Выступленні, канцэрты — гэта ж і частка паўсядзённага культурнага жыцця нашага Цэнтры, і пачатак падрыхтоўкі да XI Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур”. А дакрануцца да культуры іншых народаў, прадстаўнікі якіх жывуць у Беларусі, проста. Дзверы РЦНК, што непадалёкад Вялікага тэатра, павуліцы Чырвонай, 19, адчыненыя для ўсіх. Па-

верце, вельмі ўражвае гэты феерычны калейдаскоп творчасці прадстаўнікоў розных нацыянальных культур, якія жывуць побач з намі. Прычым жывуць актыўна, імкнучыся падзяліцца культурнымі скарбамі, якімі валодаюць, зрабіць свет дабрэйшым, прыгажэйшым. Дарэчы, цяпер шматлікія сябры Цэнтры ў замежжы — а гэта і нашы супляменнікі ў розных краінах — могуць віртуальна пабываць на шматнацыянальных святах. Падрабязныя фотарэпартажы з тых падзей прадстаўлены на старонках РЦНК у сацыяльных сетках “Аднакласнікі” і “Фэйсбук” у інтэрнэце.

ВЕСТКІ

Абнавілася “Бязрозка”

Іван Ждановіч

Да школьнікаў вяртаецца старэйшы часопіс на беларускай мове

Пабачыў свет часопіс “Бязрозка” ў новым фармаце. Ён выдаваўся з 1924 года ў Мінску (як “Беларускі піянер”), з чэрвеня 45-га выданне выходзіць пад сучаснаю назваю. З 2012-га “Бязрозка” была пад адною вокладкай з часопісам “Малодосць”. Дзякуючы клопам супрацоўнікаў Выдавецкага дома “Звязда” “Бязрозка” зноў стала самастойным выданнем. Дэвіз часопіса: “Чытаць і думаць”. У добры час!

“Новыя аўтары, новыя рубрыкі, новыя тэмы — новая “Бязрозка”, каларовая і нясутная, стараецца адпавядаць чытацкаму густу сучасных беларускіх школьнікаў, размаўляць з імі іхняй мовай, — напісала ў падтрымку праекта газета “Звязда”. — Але не згубіла “Бязрозка” і традыцыйных вартасцей, напрацаваных за амаль 100-гадовае існаванне: па-ранейшаму яна выходзіць у сваіх чытачоў эстэтычнае пачуццё, вучыць пісаць і чытаць мастацкія творы, думаць і выказваць сваю думку”.

У першым нумары можна пачытаць пра сакрэты адаптацыі ў новым калектыве (класе). І як з парадамі Адама Міцкевіча ды іншых вядомых пісьменнікаў стаць “годнымі тытулу сапраўднага шляхціца”. Адзін з аўтараў апісвае моўны эксперымент: “Я паказаў усім, каго сустрэў на тым тыдні, што калі я карыстаюся беларускай мовай, дык застаюся сучасным хлопцам, а не раблюся якімсьці “простым” або здаюся некаму вяскоўцам”. Яшчэ “Бязрозка” навучыць, як адказаць на “дзясятку” каля дошкі ў эпоху маўчуноў, “калі большасць бабів час за камп’ютэрам, размаўляючы не языком, а падушчакмі пальцаў”.

АСОБЫ

Нашчадак роду Глушонкаў

Адам Мальдзіс

Год Міхаіла Клеафаса Агінскага распачаўся ў Залессі трыма выданнямі-падарункамі, прысвечанымі аўтару знакамітага паланеза “Развітанне з Радзімай”

Найперш патлумачу, чаму пішу “Міхал Клеафас”, а не “Клеафас”, як часам падаюць: маўляў, каб размежаваць яго з ягоным дзядзькам, таксама кампазітарам Міхалам Казімірам Агінскім. Але

ж імёны “Клеафас” і “Казімір” і ў першым, і ў другім выпадку — не першыя, а другія па чарговасці і, значыць, важнасці найменні! Абодва кампазітары, упэўнены, палічылі б незвычайным другое імя ўжываць без першага. То давайце паважаць памяць абодвух! Уласна кажучы, юбілей, 250-годдзе Міхаіла Клеафаса Агінскага, абвешчанае Годам ЮНЕСКА, ужо распачалося летась ранней восенню: адкрыццём пасля працяглага рамонтна-абнаўлення сядзібы кампазітара ў ягоным маёнтку

Залессе, што ў Смаргонскім раёне Гродзеншчыны. Туды выдуць чыгунка і шаша, калі ехаць з Мінска на Вільнюс.

Для мяне асабіста юбілей — падвойнае свята. Мне ж першаму ў пасляваенны час пашчасціла даказаць: Міхал Клеафас прабываў, пішучы паланезы, не “дзесьці ў Польшчы ці Літве”, не на “расійска-прускай мяжы”, а менавіта ў “14 мілях на ўсход ад Вільні па дарозе на Мінск”. Пра тое была публікацыя ў былой маладзечанскай абласной газеце “Красное

знамя” ў 1959 годзе. Пасля таго ў Залессе ехалі журналісты з Мінска і Масквы, якія часта ў артыкулах і радыёперадачах спалучалі рэаліі, далікатна скажу, з фантастыкай... Пазней мне давялося вазіць як самадзейнаму гіду ў яшчэ не адноўленае Залессе і польскіх, і літоўскіх, і англійскіх ганаровых гасцей, сустрэкацца з нашчадкамі

Агінскага і таксама кампазітарамі стрыечнымі братамі Іва і Анджэем Залускімі, якія цяпер жывуць у Вялікабрытаніі, і пісаць пра іх артыкулы. Як і пра самога Міхаіла Клеафаса: у кнігах “Падарожжа ў XIX стагоддзе” (1969) і “Соотечественники” (2013). → **Стар. 3**

ЗЕМЛЯКІ

Любім сваё, паважаем чужое

Чым сёння жывуць супляменнікі з казахстанскага горада Усць-Каменагорска

Хачу падзяліцца з чытачамі любімай газетой навінамі пра нашы поспехі і дасягненні. Многія ведаюць: суполку ў Усць-Каменагорску раней узначальваў Уладзімір Магазінчыкаў, у ліку яе “першаадкрывальнікаў” была і Галіна Барысовіч. Мы прадаўжам іх добрыя справы. Высокі гонар кіраваць Усходне-Казахстанскім абласным беларускім культурным аб’яднаннем даверылі мне, Галіне Жампеісавай (дзявочае прозвішча: Краўчанка). Нарадзілася і вырасла я ў вёсцы Падароск Ваўкавыскага раёна Гродзеншчыны, выйшла замуж у Казахстан.

“Мы, беларусы, мірныя людзі...” — знакавыя радкі з Дзяржаўнага гімна. Жывем у Казахстане ў дружбе і згодзе з прадстаўнікамі ўсіх нацыянальнасцяў. Год 2015-ы ў нас абвешчаны годам міру, грамадскай згоды і адзінства казахстанцаў. Гэта і Год Асамблеі народа Казахстана: будзем сёлета святкаваць яе 20-гадовы юбілей. Старт урачыстасцяў — 6 лютага, іх дэвіз: “20 добрых спраў да дваццацігоддзя Асамблеі народа Казахстана”. Звыш 150 мерапрыемстваў спланавалі этнааб’яднанні. Завершым іх да канца года, і 1 снежня, у Дзень Першага Прэзідэнта, на форуме народа Казахстана падвядзем вынікі.

Летась мы працавалі ў рэчышчы галоўнай для нас падзеі: 70 гадоў Вызвалення Беларусі. Праводзілі сустрэчы з ветэранамі вайны, працаўнікамі тылу, дзецьмі вайны. На занятках па беларускай мове і літаратуры знаёміліся з творчасцю беларускіх пісьменнікаў, кампазітараў, якія пісалі і пішуць пра вайну. Развучвалі адпаведныя песні ў фальклорным гурце “Крынічка”. Паколькі сучасныя дзеці мала ведаюць пра тую падзею, праводзілі ў

Актывісты суполкі з Усць-Каменагорска Ніна Прышчэпчык (злева), Раман Платонаў і Антаніна Шчэмер

школах урокі мужнасці, расказвалі пра Хатынь, Брэсцкую крэпасць-герой, партызанскі рух.

У маі правалі адкрыты ўрок “Мы песні спяваем твае, Беларусь!”. На імпрэзе былі прадстаўнікі розных нацыянальнасцяў: мы ўмацоўваем сяброўства паміж народамі. Вельмі шчырай атрамалася сустрэча, многія з прысутных выціралі слёзы, успаміналі перажытае за гады вайны. Да ўрока мы падрыхтавалі невялікія кніжачкі з успамінамі нашых супляменнікаў, якія ў гады вайны былі дзецьмі, перанеслі ўсе яе нягоды. Гэта аповеды Антаніны Міхайлаўны Шчэмер, Ніны Іванаўны Смелыц, Марата Віктаравіча Прышчэпчыка, Надзеі Іванаўны Чэусавай. Гэты ўрок яшчэ раз нагадаў: любая вайна страшная, бо нясе людзям гора і пакуты.

А 3 ліпеня, у Дзень Вызвален-

ня і Дзень Незалежнасці Беларусі, сабраліся супляменнікі-беларусы за святочным сталом. Успаміналі пра перажытае старэйшыя ветэраны, гаварылі пра цяжкае пасляваеннае маленства маладзейшыя. Казалі: трэба памятаць мінулае і актыўна змагацца за мірную будучыню.

Летась мы вывучалі беларускія звычаі, традыцыі, абрады. Спрабавалі і самі нешта аднавіць. У верасні, напрыклад, у этнавёсцы праводзілі Дажынкі, былі на іх беларускія вобразы: Талака і Жыцень. Прычым тэлежурналісты гэты абрад зазілі, потым дэманстравалі відэа па ўсім Казахстане. Аднавілі мы таксама беларускія абрады “Радзіны” і “Дзяды”. А сумесна з рускім і ўкраінскім цэнтрамі адзначаем таксама Каляды, Раство Хрыстова, Вялікдзень. Працуе ў нас і фальклорны гурт “Крынічка”: рыхтуем канцэрты і вы-

язджаем з імі ў школы, санаторыі, пасёлкі, дзе жывуць беларусы.

У 2013-м Міністэрства культуры Беларусі праводзіла конкурс: хто лепш пашырае беларускую культуру ў краінах замежжа. Мы атрымалі дыплом за працу і прыгожыя нацыянальныя строі, шмат відэа- і аўдыёмагэрыялаў пра Беларусь, літаратуру — з рук Пасла Беларусі ў Казахстане Анатоля Нічкасава і консула Вадзіма Свярчкова ў лістападзе мінулага года. Дзякуй за прызнанне, родная Беларусь!

Актыўныя мы і пры падрыхтоўцы, правядзенні святаў Казахстана: Дзень Незалежнасці, Дзень Адзінства народа Казахстана, Дзень Канстытуцыі, Дзень Першага Прэзідэнта і іншыя. Сумесна з казахамі святкуем мусульманскі Новы год — Наўрыз. Бо ўсе мы тут — адзіны народ: казахстанцы. Казахі,

рускія, беларусы, украінцы, яўрэі, азербайджанцы, татары, уйгуры, карэйцы — усе сябруем і з павагай ставімся адзін да аднаго. “Любім сваё і паважаем чужое” — па такім прынцыпе і жывём.

Таму ў суполцы паралельна з мерапрыемствамі да 20-х угодкаў Асамблеі спланавалі, як будзем адзначаць 15-годдзе нашага аб’яднання: 26 снежня 2000 яно заявіла пра сябе. Задумалі круглыя сталы з “першаадкрывальнікамі” суполкі, выставы работ нашых майстроў — яны вышываюць ручнікі ды шыюць лялькі ў беларускіх строях. Будзем выязджаць з канцэртамі ў школы, зоны адпачынку, на прадпрыемствы. Запланавалі цыкл гутарак на тэму “Знаёмцеся: Беларусь”, фест “Беларускія сувеніры”, Гыдзень беларускай культуры ў горадзе. Будуць сумесныя конкурсы, святы з украінскім, рускім і іншымі цэнтрамі. Будзем высаджваць дрэвы ў гонар юбілею Перамогі і да юбілею нашага аб’яднання. Правядзем конкурсы сярод моладзі на лепшае выкананне беларускіх песень, чытанне вершаў беларускіх аўтараў, на лепшы танец.

Мы шануем і паважаем тых энтузіястаў, якія заснавалі і “паставілі на ногі” нашу беларускую суполку. Гэта Уладзімір Паўлавіч Магазінчыкаў, Марат Віктаравіч і Ніна Мікалаеўна Прышчэпчыкі, Антаніна Міхайлаўна Шчэмер, Галіна Аўтусцінаўна Барысовіч, Раіса Цімафееўна Лушчаева, Ніна Іванаўна Смелыц ды іншыя. Яны і цяпер разам з намі: дапамагаюць сваім удзелам у мерапрыемствах, слухнай парадаі. І мы спадзяемся, што з годам, у чудаўнай творчай форме сустрэнем юбілей суполкі.

Галіна Жампеісава, старшыня Усходне-Казахстанскага абласнога беларускага культурнага аб’яднання, г. Усць-Каменагорск

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Адметнасці розных строяў

У Іркуцку беларусы з чувашамі разам ладзілі пазнавальную імпрэзу

Візітнай карткай любога народа можна лічыць нацыянальны строй. І вось, жадаючы паказаць іркуціянам, хто ёсць хто, беларусы і чувашы аб’ядналіся. Не ў адну суполку — але ў адным этнакультурным праекце, каб расказаць пра асаблівасці сваіх нацыянальных строяў.

Ладзілі мы імпрэзу ў вядомым месцы: на Сядзібе Сукачова. Дарэчы, Уладзімір Платонавіч заснаваў Іркуцкую карцінную галерэю, шмат зрабіў для развіцця горада, для адукацыі іркуціян. Безумоўна, устроіх беларусаў і чувашоў ёсць шмат агульнага: бела-чырвоная колеравая гама, доўгія спадніцы ў дзяўчат, галаўныя ўборы і паясы, сакральныя ўзоры-абярэгі на вышыванках з сімволікай. А прыгледзіўшы больш уважліва, і заўважыў адрозненні. Пры знешнім падабенстве нацыянальныя строі беларусаў і чувашоў вельмі розныя, і дасведчаны чалавек можа ў момант вызначыць, хто тут хто.

На якія дэталі варта звярнуць

увагу? Найбольш відавочнае адрозненне — гэта галаўны ўбор. Чувашкі ўпрыгожваюць свае галовы вельмі масіўна, некаторыя ўборы падобныя да шаломаў, цыліндраў, і яны багата ўпрыгожаны. Чаму так? На імпрэзе мы даведліся: у даўніну, аказваецца, чувашскія жанчыны ваявалі нароўні з мужчынамі. Адтуль і пайшло нашэнне цяжкага “шалом”. Акрамя таго, у некаторых чувашак на спіне можна ўбачыць доўгую белую паласу, упрыгожаную арнамантам. Гэта сурпан, яго апранаюць замужнія жанчыны. А галаўныя ўборы беларусаў іншыя: яны не такія масіўныя, менш аздобленыя. Дзяўчаты нашы носяць рознакаляровыя стужкі, жанчыны хаваюць валасы пад каптур, апранаючы зверху хустку, а мужчыны — саламяныя брылі. Вядома, гэта “сезонныя” галаўныя ўборы: узімку ў стужачках ці брылі не паходзіш. Сярод яўных адрозненняў паміж строямі можна вылучыць і чырвоныя вертыкальныя палосы на касцюмах чувашоў — гэта

І строі, і песні ў беларусаў іншыя, чым у чувашоў

знакі-абярэгі. На беларусах часта сустрэнеш клецістыя спадніцы, і ў цэлым крой іх адрозніваецца.

На імпрэзе шмат цікавага казалі пра нацыянальныя строі беларусаў і чувашоў, быў і “паказ моды”. Прычым паказвалі мы і сапраўдныя аўтэнтычныя рэчы, пашытыя ў мінулым, пазамінулым стагоддзях. Ды і самі прадстаўнікі этнасуполак былі апранутыя ў нацыянальныя строі, зробленыя пераважна сваімі рукамі. Прызнацца, вельмі прыемна было,

што на “культурную прэзентацыю” прыйшло шмат дзяцей: у гэтым узросце ўсё лепш засвойваецца.

А пасля “лекцыйнай часткі” пачалася інтэракцыя з глядачамі. Мы разам спявалі чувашскую песню, танчылі беларускія танцы, вадзілі карагоды. Былі прылеўкі ў агульным коле пад гармонік. Спадзяюся, у горадзе пайшла пагалоска, як адрозніваць строі беларусаў ад іншых, і прадстаўнікоў розных народаў не будуць блытаць.

Наталля Багамаз, г. Іркуцк

ВЕСТКІ

Сустрэча ў Цімкавічах

Іван Іванаў

На радзіме пісьменніка Кузьмы Чорнага абноўлена музейная экспазіцыя

Яго называлі “беларускім Дастаеўскім” яшчэ на пачатку шляху ў літаратуру. Мікалай Раманоўскі, які нарадзіўся 24 чэрвеня 1900 года, узяў псеўданім: Кузьма Чорны. Ён аўтар першых беларускіх раманаў “Сястра”, “Зямля”, “Бацькаўшчына”, “Трэцяе пакаленне”, “Пошукі будучыні”, “Млечны Шлях”, аповесцяў. Ва ўсіх творах — адметны стыль, яркія характары беларусаў.

Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры напрыканцы года ладзіў чарговае “Літаратурнае падарожжа” — пісьменнікі сустракаліся з вучнямі Цімкавіцкай школы. У аграгарадку Цімкавічы Капыльскага раёна адкрылася абноўленая экспазіцыя ў музеі класіка. Нагадаем, першая экспазіцыя Музея Кузьмы Чорнага адкрылася ў чэрвені 1964-га. Была яшчэ і такая нагода ўшанаваць памяць пісьменніка: 22 лістапада 1944 года Кузьмы Чорнага не стала.

АСОБЫ

Нашчадак роду Глушонкаў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

І здавалася мне: ведаю пра ўсіх Агінскіх багата. Ды ўсё ж тры выданні-падарункі, прысланыя мне на Новы год Таццянай Кляшчонак, педагогам і перакладчыцай, а цяпер і экскурсаводам па “заезных” суботах і нядзелях у Залессі, парадавалі мяне і шматколернасцю, і навізнаю ды навуковасцю зместу.

Пачаць агляд можна б і з 18-старонкавай брашуры “Залескі сакратар Леонард Ходзька”, выдадзенай у серыі “Постаці побач з М. -К. Агінскім”. Але пачнем з самога юбіляра, з рускамоўнага “Календара-біографіі Міхала Клеафаса Агінскага” на 2015 год: упершыню я сустрэўся з такім жанрам. У ім таксама мноства невядомых мне крыніц інфармацыі, імёнаў, ілюстрацый. Пагартаем выданне, пройдзем праз увесь жыцццяпіс дыпламата, кампазітара, патрыёта з дабаўленнем уласнай інфармацыі. Дарэчы, у друку часта сустрачаш, што ён — польскі і літоўскі кампазітар і дзяржаўны дзеяч. Аднак юбіляр быў нашчадкам беларускага роду Глушонкаў з Віцебшчыны, Агінскім жа стаў пасля даравання ім маёнтка Агінты (цяпер на тэрыторыі Літвы). Быў і “ліцвінам”: так, у адрозненне ад “жмудзінаў”, называлі славянскіх насельнікаў тэрыторыі былога Вялікага Княства Літоўскага.

Студзень.

Вялікі ўрывац з невядомай мне раней “Маёй біяграфіі, пачынаючы з дзяцінства і да 1788 года” М.-К. Агінскага. Варта працагтаваць у перакладзе першыя радкі: “Я нарадзіўся 25 верасня 1765 г. у Гузаве, вёсцы маіх бацькоў, размешчанай (...) у 7 мілях ад Варшавы. Мой бацька, Анджэй Агінскі, да канца дзён сваіх ваявода Троцкі, а ў момант майго нараджэння староста Ашмянскі, мечнік Княства Літоўскага, кавалер польскіх ордэнаў, пакінуў Літву, каб асесці ў Польшчы, ажаніўшыся з маёй мамай, удавой Патоцкага, Гузаўскага старосты”. Губернёрам Міхала Клеафаса быў француз Жан Рале, які, аказваецца, раней выхоўваў нашчадка аўстрыйскага трона эрцгерцага Леапольда ды цярыліва выхоўваў свайго вучня-ліцвіна на ідэалах хрысціянства і французскага Асветніцтва: па-еўрапейску. Пазней, варта згадаць, “удзячны вучань” паставіць свайму настаўніку памятны камень у Залессі.

Люты.

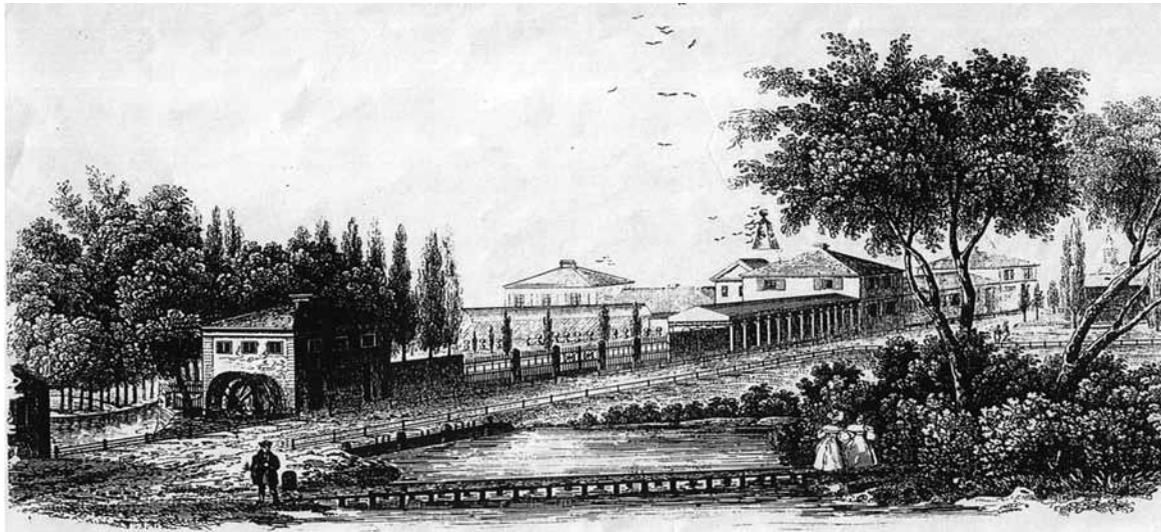
Старонка мае назву “Першыя ступені палітычнай кар’еры”. Ступені былі значныя: дэпутат сейма, член Фінансавай камісіі Вялікага Княства Літоўскага, які склаў карту памежжа “ад Палангі да Брэста”, страсны прыхільнік палітычных і эканамічных рэформ.

Сакавік.

Тут аповед пра Агінскага як дыпламата, пасла Рэчы Паспалітай у Галандыі і Англіі. За граніцу ён паехаў ужо з жонкай Ізабэлай з Лясоцкіх. Ствараў першыя паланезы. У 1791-м пераехаў на віцебскія землі, у родавыя маёнткі колішніх Глушонкаў.

Красавік.

Дзве чарговыя старонкі календара-біяграфіі маюць назву

Гравюра Эміля Руарга “Сядзіба Агінскіх у Залессі” паводле малюнка з натуры Леонарда Ходзькі (1822)

Від на сядзібу Агінскіх у Залессі пасля аднаўлення. Смаргонскі раён, 2014 год

“Паміж молатам і накавальняй”. Гэта значыць: паміж Расійскай імперыяй і Рэччу Паспалітай. Што молат, а што накавальня, разабрацца чытачу цяжка. Хутчэй за ўсё, абодва бакі ў сваім жорсткім, аж да кровапраліццяў супрацьстаянні былі адначасова і тым, і другім. Агінскі ж вымушаны быў прысягнуць на вернасць Кацярыне II, сустрэўся ў Магілёве з яе фаварытам князем Пацёмкіным, каб толькі вярнуць канфіскаваныя маёнткі свайму “слоніскаму дзядзьку” — гэта, на-

яе саноўнікамі. Яму прапануюць адгаварыць свайго “слоніскага дзядзьку” ад займання пасады вялікага гетмана, і гэта пляменніку нібыта ўдаецца.

Чэрвень.

Але тут, у 1793-м, адбываецца другі падзел Рэчы Паспалітай (дзялілі знішчэную дзяржаву, нагадаем, Аўстрыя, Прусія і Расія), а за ім успыхвае паўстанне пад кіраўніцтвам “ліцвіна” (значыць, фактычна беларуса) Тадэвуша Касцюшкі. Яго прыхільнік Міхал Клеафас за прададзенага ці закладзенага кляіноты сваёй жонкі ўзбройвае атрад у 500 чалавек і з баямі накіроўваецца праз Ашмянку(!), Валожын ды Івянец да Мінска. Далей — на ўсход, каб “далучыць да паўстання каля 12.000 уласных прыгонных сялян, адпусціўшы іх на свабоду”. Але той паход перапынілі расійскія войскі. У баі каля Бакштаў, на Валожыншчыне, Агінскі ледзь не загінуў, а потым ледзь дабраўся да Вільні.

Ліпень.

Другі паход Міхала Клеафаса быў скіраваны на поўнач, на Дынабург (Дзвінск, цяпер Даўгаўпілс). Выяўляецца, што “з 1500 чалавек пяхоты 1200 былі ўзброены косамі і толькі 300 чалавек — ружжамі”. Але неўзабаве паўстанцаў дагнала вестка, што рускія войскі занялі Вільню. Агінскі пачаў прабірацца за граніцу. Ды паланез “Развітанне з Радзімай” ён напісаў не тады (хоць гэта сцвярджалася ў адной з маскоўскіх радыёперадач пасля маёй названай вышэй публікацыі ў маладзечанскай абласной газеце), бо ў 1794-м ён яшчэ верыў (у адрозненне ад 1822-га) у сваё хуткае і пераможнае вяртанне назад.

гадаем, Міхал Казімір Агінскі, вялікі гетман літоўскі і таксама кампазітар, здаецца, аўтар дзюво опер. Менавіта ў яго тэатры пляменнік бываў у дзяцінстве. Распачынаюцца складаныя палітычна-фінансавыя інтрыгі...

Май.

У канцы 1792 года Агінскі едзе ў Пецярбург, сустракаецца з царыцай і

жонкі Міхала Клеафаса Марыі, іх дочка Амелія, Эмы і Іды, сына Ірэнеуша, а таксама двух Ходзькаў — залескага сакратара Леонарда, аўтара паэмы “Залессе”, і пазней дыпламата, пасланніка Расіі ў Персіі Аляксандра. Марыя дэ Неры (патлумачу ад сябе: дачка італьянскага гандальера) аказалася жанчынай малапісьменнай, але кемлівай, і, атрымаўшы тытул графіні, насіла яго горда. Ды не заўсёды годна... Гэта яна з’явілася адной з прыхільнічак таго, што Міхал Клеафас канчаткова расчараваўся і ў Залессі, і ў расійскім імператары. І, напісаўшы паланез “Развітанне з Радзімай” (1822), выехаў з жонкай і дачкой Амеліяй у Парыж, а потым у Фларэнцыю. Але абедзве жанчыны неўзабаве вярнуліся ў Залессе. А былы палітык і вялікі кампазітар апошнія 10 гадоў пражыў у Італіі ў адзіноце. Праўда, за некалькі месяцаў да яго смерці, а наступіла яна 15 кастрычніка 1833-га, з “Літвы” прыехала да яго другая дачка Эма. І Міхал Клеафас яшчэ паспеў паблаславіць сваю першую ўнучку Эму.

Лістапад.

У папярэднім абзацы я апярэдзіў і хаду падзей, і аповед Таццяны Кляшчонак. 11-я старонка яе календара называецца “Сенатар Расійскай імперыі”. Аказваецца, у 1810-м Аляксандр I прызначыў Агінскага сваім тайным саветнікам па справах далучаных заходніх губерняў. Міхал Клеафас спадзяваўся: гэта крок да аднаўлення ВКЛ. І таму ў 1812-м ён выехаў у Пецярбург, у чым Напалеон (дадам ад сябе) у час адступлення папракнуў у Маладзечне яго дзядзьку Францішка Ксаверыя. Гаспадар адказаў: французы прыйшлі і адступаюць, а пляменнік зрабіў правільна, застаўшыся з расейцамі. Імператар, жахнуўшыся, зласліва ляпнуў дзвярмі і пайшоў спаць у суседні пакой. А Каленкур, сакратар Банапарта, вывеў на каміне: “Napoleon I”. Праз суткі ў тым жа пакоі адпачываў Кутузаў. Яго ардзінарац дадаў да надпісу: “И последний”. Памыліўся: гісторыя ведае Напалеонаў II і III. Ды на зямлі беларускай і як заваўнік Напалеон Банапарт сапраўды аказаўся апошнім... Не памыліўся ж Міхал Клеафас: пачуўшы аб праследаваннях знаёмых яму па Варшаве і Пецярбурзе будучых дзекабрыстаў і, пэўна, баючыся падзяліць іх лёс, ён назаўсёды пакінуў Радзіму. Толькі тых, дадам, пазней адправілі на вільельмі або на ўсход, у сібірскую ссылку, а гэты сам збег у адзіноце ў Заходнюю Еўропу. Выходзіць, гэта было адно і тое ж пакаленне дваранскіх і шляхецкіх рэвалюцыянераў!

Снежань.

Апошняя старонка календара прысвечана жыццёвай і творчай спадчыне М.-К. Агінскага, увекавечанню яго памяці. Мы бачым вокладкі музычных і мемуарных твораў, здымкі яго нашчадкаў за іграй на фартэпіяна, помнікі яму і мемарыяльныя дошкі ў Гузаве, Фларэнцыі ды ў Маладзечне.

Апошнюю старонку змястоўнага календара Таццяны Кляшчонак закрываеш з перакананнем: спадчына Міхала Клеафаса Агінскага сапраўды належыць не толькі тром суседнім краінам і народам — Беларусі, Літве і Польшчы, але тым самым Еўропе і ўсяму свету.

Жнівень.

Аптымістычныя спадзяванні на незалежнасць Айчыны неўзабаве развейліся. На старонцы “Шляхадарогі патрыёта і эмігранта” гаворыцца (увага: новыя факты!): “У лістападзе 1794 г. М.-К. Агінскі сустракаецца ў Аўстрыі з жонкай, і яны накіроўваюцца ў Венецыю. Тут іх знаходзіць ліст ад расійскага намесніка ў Польшчы князя Рэпніна з прапановай напісаць Кацярыне II пакаяльны ліст. Агінскі адмаўляецца і тым самым пазбаўляе сябе ўсялякай маёмасці. Падтрымлівае цесную сувязь з касцюшкаўскімі паўстанцамі-эмігрантамі. На словы Юзафа Выбіцкага піша музыку да “Марша Легіёнаў”, цяперашняга нацыянальнага гімна Польшчы. Сустрэўшыся з Напалеонам, расчараўваецца ў ім. Потым, канчаткова збяднеўшы, вяртаецца ў адзін з маёнткаў сваёй жонкі, якая, у сваю чаргу, не можа дараваць яму расходаў на ўзбраенне паўстанцаў. Наступае фактычны развод.

Верасень.

Але адбываюцца змены. Рускі трон заняў Аляксандр I. На яго Агінскі (дадам ад сябе) ускладае надзеі: што той дазволіць існаваць не толькі Царству Польскаму, але і Вялікаму Княству Літоўскаму. А тут другі дзядзька, маладзечанскі граф Францішак Ксаверы Агінскі, дорыць Міхалу Клеафасу Залессе. І новы ўладальнік уязджае туды ў 1803 годзе, ды не адзін, а з Марыяй дэ Неры, захоўваючы яе і свой, мужчынскі гонар пасля скандальнага знаёмства ў Вільні.

Кастрычнік.

Старонка “У любімым Залессі” багата партрэтамі, зробленымі невядомымі мастакамі. Гэта выявы

Міхал Клеафас Агінскі

СВОЙ ШЛЯХ

Пакланенне прыгажосці

Імя мастака з Палесся Аляксея Кузьміча занесена ў вядомую Кнігу рэкордаў

Іван Ждановіч

Здзіўляцца ёсць чаму: не часта мастакі трапляюць у рэкардсмены за шматгадовую і плённую вернасць ідэі, творчаму крэда. Зрэшты, “дзіва” таленавітага ўраджэнца вёскі Мохра Іванаўскага раёна, якога не стала ў 2013-м, можна акрэсліць і так: “Тым пацвярджаецца, што мастак Кузьміч Аляксей Васільевіч (Рэспубліка Беларусь) за 30 гадоў творчасці напісаў 700 (семсот) жывапісных палотнаў з вобразамі Мадонны, што з’яўляецца сусветным рэкордам”. Такі дыплом атрымаў напрыканцы года сын мастака Аляксей Кузьміч-малодшы ад Кнігі рэкордаў Расіі, краін СНД і Балтыі “ДИВО”. Дыплomu знайшлося месца і на выставе мастака-жывапісца “Акрылены Мадоннамі” ў Доме Масквы ў Мінску.

Выстава прэзентавалася напярэдадні Раства Хрыстова — таго вялікага хрысціянскага свята і таінства, дзякуючы якому, пэўна, і стаў магчымы такі духоўна-культурны феномен, як Мадонна. Слова, дарэчы, у перакладзе з італьянскай мовы азначае: мая спадарыня. Гэта адно з імёнаў святой Дзевы Марыі.

Чаму абраў такі творчы шлях нашчадак старажытнага шляхецкага роду? Мастаку, які нарадзіўся менш чым праз месяц пасля вайны — 1 чэрвеня 1945 года — давялося шукаць у жыцці

ІВАН ЖДАНОВІЧ

На выставе карцін Аляксея Кузьміча “Акрылены Мадоннамі” ў мінскім Доме Масквы

падтрымку, апору. “Калі хлопчыку было паўтара года, памёр яго бацька: скарацілі жыццё раненні, атрыманы на франтах Вялікай Айчыннай, — чытаем на сайце kuzmicha.narod.ru, прысвечаным жыццю і творчасці мастака. — Маці, Аляксандра Максімаўна, адна выхавала семярых дзяцей, у спадзяваннях на працу, Бога і добрых людзей. Сёстры захапляліся рукадзеллем. Нягледзячы на цяжкія жыццё, у доме часта гучала песня”.

Пэўна, тады яшчэ душа палескага хлопчыка пацягнулася да святла, а потым і ў мастацтве ягоным праявілася шчырае пакланенне тамаахвярнасці, чысціні, прыгажосці. І ўвогуле: “жыццё цудаўнае, па сутнасці, дзякуючы маці”. Так мудра гаварыла на прэзентацыі выставы адна з прыхільніц творчасці Майстра. Яшчэ згадалася, што ён напісаў каля 1000 вобразаў мадоннаў, але сляды не ўсіх карцін удалося знайсці: яны разышліся і па шматлікіх музеях, і па прыватных калекцыях.

Вобразы мадоннаў — гэта магчыма для кожнага з нас падняць вочы да Неба. І таму сімвалічна, што цяпер

імя беларускага мастака Аляксея Кузьміча названая... адна з Галактык. На ўрачыстасці ў Доме Масквы такі сертыфікат прадставіў сябар мастака — вядомы кінааператар, рэжысёр, сцэнарыст, старшыня прадзюсарскага цэнтра Universe Юрый Елхаў.

“Для мяне як мастака сцвярдженне прыгажосці, Бога ў чалавеку ёсць сэнс майго жыцця і творчасці”, — гаварыў Аляксей Кузьміч. Каб ушанаваць памяць пра Майстра, прадаўжаць пачатае ім служэнне высокім ідэалам, Аляксей Кузьміч-малодшы рыхтуе вялікую кнігу пра бацьку. Хоча рэалізаваць і даўнюю мару мастака: узвесці Храм Мадонны, напоўніць яго святлом і карцінамі.

ТВАРЫ ТВОРЦАЎ

Паэт з памежнай вёскі Апідамы

У Беларускім доме ў Даўгаўпілсе гучала лірыка Паўла Плотнікава

Сярод тых, хто актыўна працуе ў Беларускім культурна-асветніцкім таварыстве “Уздым” у Даўгаўпілсе, шмат талентаў. Мы ладзім творчыя сустрэчы з імі ў Цэнтры беларускай культуры. Ушаноўвалі і Паўла Плотнікава — гэта быў творчы вечар паэта, члена Саюза пісьменнікаў Расіі.

Імя паэта добра вядомае ў асяродках творчай інтэлігенцыі Латвіі. Ён аўтар рускамоўных зборнікаў вершаў “Вілянская мозаіка” (2001), “Мои перекрестки” (2002), “Ты — мироздание моё” (2004), “Постскриптум” (2007). Рэгулярна публікуецца ў Рэзэкненскім паэтычным альманаху паэтаў Латгаліі, у альманаху “РУСЛО” рускай пісьменніцкай арганізацыі Латвіі, у зборніку “Руская паэзія Латгаліі”, а таксама ў газетах і часопісах. А летась вершы Паўла Плотнікава ўвайшлі ў анталогію “Русские поэты Латвии”. Рыхтуецца да выпуску зборнік аўтара “Латгальская акварель”.

Спадар Павел актыўна ідзе да чытача і праз інтэрнэт, з 2008-га публікуецца на паэтычнай інтэрнэт-плянцоўцы “Стихи.ру” — пад псеўданімам “Павел Апидамский”. Апідамы — беларуская вёска на мяжы з Літвой, дзе ў першы пасляваенны год нарадзіўся будучы паэт. У 1946-м сям’я перабралася жыць у Вільнюс: хлопчык хварэў, і бацькі павезлі ратаваць яго ў бліжэйшы вялікі горад. І да роднай вёскі, у якой ацалела адзіная стараверская царква на ўсю вялікую акругу, у Паўла Плотнікава ляжыць душа. Упершыню ён з’ездзіў туды ўжо ў сталым узросце. З тых часоў, раскажыце на творчым вечары, у яго лірыцы тэма малой радзімы, Беларусі гучыць асабліва пранікнёна. Увогуле ж Беларусь, Літва і Латвія для паэта — землі любімыя, кожная з краін-суседкаў пакінула яркі след у жыцці: там жывуць сваякі і сябры.

На вечарыне ў Беларускім доме Павел Плотнікаў натхнёна чытаў свае вершы. А члены таварыства “Уздым” выбралі з яго зборнікаў тыя, што прыйшліся ім даспадобы, і таксама

Паэт Павел Плотнікаў на вечарыне ў Цэнтры беларускай культуры

чыталі. Потым аўтар прызнаваўся: кожны міжволі прыносіў у тэму радкі, што чытаў, і часцінку сваёй душы. Так што гэта была ўжо сяброўская сутворчасць.

Консул Беларусі ў Даўгаўпілсе Юры Давыдоўскі павіншаваў Паўла Плотнікава з творчым вечарам, падкрэсліў: гэта знак павагі, грамадскага прызнання. Парадаваўся, што і паэтычнае слова можа спрыяць наладжванню цёплых, душэўных стасункаў паміж супляменнікамі. Старшыня таварыства “Уздым” Валеры Амбросаў пажадаў паэту далей-

шых творчых поспехаў. Цёплыя словы ў адрас Паўла Васільевіча і вершы ў падарунак прагучалі ад яго калег-паэтаў Анастасіі Сазанковай, Зянона Бурага, Станіслава Валодзькі, Кацярыны Андрэвай, Зянона Ваяводскага, Юрыя Лаўрыненкі, Сафіі Кавалёвай-Крываносавай, Анатоля Харына, Галіны Івановай ды іншых. Паэтычную вечарыну ўпрыгожылі і народныя беларускія песні ў выкананні ансамбля “Купалінка”.

Жанна Раманоўская, кіраўніца Цэнтры беларускай культуры, г. Даўгаўпілс

ЧЫТАЧ—ГАЗЕТА

Успамінаецца ўсё да драбніц...

Добры дзень, паважаная рэдакцыя! Ад усіх актывістаў суполкі “Голас Радзімы” ва ўкраінскім горадзе Мікалаеве вялікі вам дзякуй, што рэгулярна дасылаеце газету.

Нядаўна збіраліся ўсе разам. Радаваліся, што маем магчымаць узяць газеты і прачытаць іх дома. Дарэчы, як казалі дзяўчаты, “Голас Радзімы” трэба чытаць “дома, у цішы і вельмі ўважліва”. І тады нібы вяртаешся на Радзіму, і “ўспамінаецца ўсё да драбніц, што звязана з родным краем”.

Шмат цёплых слоў гучала ў адрас рэдакцыі. Наша ўдзячнасць і за артыкул “Палюбіць вельмі проста” — пра цікавага чалавека, паэта Алеся Гібка-Гібкаўскага. Дзякуючы тэксту і мы зацікавіліся: што за песня “Палюбіць Беларусь вельмі проста”? Аказалася, сапраўды вельмі прыгожая. Слухалі запіс у выкананні ансамбля “Радзімічы” некалькі разоў! Вырашылі: песню вывучым і будзем спяваць. Спадзяемся, аўтар тэксту і выканаўцы знойдуць параўменне ды прадоўжаць плённае супрацоўніцтва.

Кожны раз, як атрымлівае канверт з газетай з роднай Беларусі, мяне ахоплівае радасць. Здрава, што ёсць цудоўнае выданне “Голас Радзімы”, якое спецыяльна робіцца для супляменнікаў у замежжы. Вось мы даведзіліся: сёлета газеце — 60 гадоў. Раней я ў інтэрнэце глядзела тэксты. А трымаць “весткі з Радзімы” ў руках — гэта зусім іншае адчуванне. Газета прыносіць нам радасць і добры настрой, гэта духоўны “моцік”, які з’ядноўвае нас з Бацькаўшчынай.

Татцяна Дзяменнікава, г. Мікалаеў, Украіна

Засталося трое

Рэдакцыя атрымала ліст ад Сафіі Пасынкавай з Данецка

З некаторага часу пачалі вяртацца назад газеты, што дасылала рэдакцыя ў Данецк, на імя кіраўніцы суполкі “Нёман” Сафіі Пасынкавай. Праз людзей, якія ў сяброўстве зямлячкай, мы звязаліся з ёй, папыталі: дзе яна цяпер, што з суполкай, ці дасылаць газеты? “Я зноў у Данецку, — напісала ў рэдакцыю Сафія Віктараўна. — З пачаткам баявых дзеянняў з’езджала, але месяца праз паўтара прыйшлося вярнуцца: тут хоць жыллё сваё і інш. З’ехалі тыя, хто можа нармальна асталявацца на новым месцы, або тыя, у каго ўжо зусім нічога не засталася. А нас Бог пакуль мілаваў, снарады і міны не даліталі... З нашага ансамбля ў Данецку засталася толькі трое. Офіс разбіты. Няма ні бібліятэкі, ні касцюмаў, ні мэблі — НІЧОГА. Сайт таксама хтосьці ўзламаў. З усімі, хто ў Данецку, падтрымліваем сувязь. Часам сустракаемся. Ходзім у філармонію, драмтэатр: там часам прападае святло, і ўсе царпіліва чакаюць працягу дзеі. Газету пасылаць не трэба: з намі няма паштовай сувязі”.

Што тут сказаць у адказ... Трымацца мужна, паважаныя супляменнікі з Данбаса, і хай дапамагае вам Неба перажыць цяжкую пару. Будзем чакаць ад вас добрых навін і аднаўлення паштовай сувязі.

Заснавальнік:

Установа Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Рэдакцыя газеты «Светская Беларусь»».

Вул. Б. Хмяльніцкага, 10*, 220013, Мінск

Рэдактар

Віктар Міхайлавіч Харкоў

Адрас рэдакцыі:

пр. Незалежнасці, 44, Мінск, 220005

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 61.

Выдадзена 2 сакавіка 2009 г. Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Бюро па рэкламе:

Тэл. +375 17 290 60 11

Тэлефон рэдакцыі:

+375 17 288 17 82;

факс: +375 17 290 68 31

E-mail: golos_radzimy@tut.by

Аб’ём выдання: 1 друк. арк.

Тыраж: 1925. Заказ: 136

Выходзіць 1 раз на тыдзень

Газета надрукавана на Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Праспект Незалежнасці, 79, 220013, Мінск

Час падпісання ў друк: 20.10

Выходзіць 1 раз на тыдзень

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, могуць не супадаць.

© “Голас Радзімы”, 2015